

Eén gemeente Hoeksche Waard door PvdA fractievoorzitter Jelle Stelpstra

- Slagvaardige besluitvorming
- Financiën; wordt het duurder of goedkoper
- Contact met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties

Slagvaardige besluitvorming

“Zoals het nu is, zo gaat het niet meer,” dat was kort gezegd de conclusie die alle Hoeksche Waardse gemeenteraden trokken nadat de regionale samenwerking was geëvalueerd. De besluitvorming over belangrijke onderwerpen verliep veel te stroperig en dat leidde er ook toe dat we kansen misten. Kansen om bijvoorbeeld gezamenlijk op te trekken in de regio. Zonde natuurlijk, want zo krijgen we minder voor onze inwoners voor elkaar dan had gekund.

Een voorbeeldje: onlangs nog sprak ik los van elkaar twee provinciale ambtenaren over de nieuwe aanbesteding van het openbaar vervoer, waardoor Connexxion in de Hoeksche Waard is gaan rijden. Natuurlijk kwam het gesprek ook op de bestuurlijke toekomst van de Hoeksche Waard. Het viel hen op dat ze voor de Hoeksche Waard met vijf wethouders (en soms zelfs plaatsvervaarders) moeten praten, die geen eenduidig verhaal en heldere wensen hebben. Dat in contrast met de wethouder van Goeree-Overflakkee die gewoon duidelijke wensen op tafel kon leggen, voor een gebied van vergelijkbare grootte. De beide ambtenaren vonden dat de Hoeksche Waard zichzelf daarmee tekort deed.

Waar nemen we formeel de beslissingen?

De vraag is nu, hoe we dat het beste kunnen oplossen. Hoe kunnen we slagvaardig beslissen en sterk optreden in de regio? In het samenwerkingsmodel wordt de besluitvorming over allerlei regionale visies naar een Hoeksche Raad gebracht. Een raad, bestaande uit fractievoorzitters uit alle vijf gemeenten, die dus echt mag beslissen over die visies. Dat is zeker slagvaardiger dan nu, waarin elke individuele raad moet instemmen.

Maar hebben we dan een echt goede slag gemaakt? Dat vind ik niet. De voorstanders van een versterkte samenwerking hebben tot nu toe alleen de besluitvorming over een beperkt aantal visies regionaal willen doen. Alle *uitvoering* blijft volgens de beschrijving van hun model nog steeds lokaal, hoewel de voorstanders van dat model daar ook onderling van mening in te lijken verschillen. Dat is een belangrijk punt waarop het model van de samenwerkers naar mijn mening slagkracht zal missen. Als je elke keer voor de concrete uitvoering van beleid moet gaan lobbyen bij vijf gemeenten om ambtenaren los te peuten, om onderling weer te moeten overleggen hoe die aanpak dan vervolgens gaat en waarbij iedereen een stukje van het wiel opnieuw gaat uitvinden, dan zullen nieuwe ontwikkelingen in de Hoeksche Waard echt niet sneller gaan plaatsvinden.

En wat gebeurt er achter de schermen?

Daar komt nog bij dat ik tot nu toe een belangrijk deel van het politieke proces heb overgeslagen. Binnen een gemeente wordt een besluit van de gemeenteraad doorgaans voorbereid door ambtenaren onder aansturing van het college van B&W. In het samenwerkingsmodel ligt dat minder eenvoudig. Voordat een Hoeksche Raad (of zelfs op sommige regionale dossiers, nog steeds de vijf afzonderlijke gemeenteraden) een beslissing neemt, zullen regionaal werkende ambtenaren een dossier voorbereiden. Dat dossier gaat vervolgens naar de wethouder die dat dossier regionaal begeleidt. Die wethouder legt dat vervolgens voor aan het portefeuillehouder overleg, bestaande uit

alle vijf wethouders die over dat betreffende dossier gaan. Die wethouders zullen over zo'n dossier niet zomaar zelf beslissen. Zij zitten daar immers namens hun college van B&W en zullen dus eerst lokaal ruggespraak houden met hun collega-wethouders en misschien zelfs wel met hun opdrachtgever (de gemeenteraad) om vervolgens regionaal een standpunt in te kunnen nemen in dat portefeuillehouder overleg. Pas als die club het eens wordt, kan een dossier voor besluitvorming worden voorgelegd aan de Hoeksche Raad. De daadwerkelijke uitvoering van de besluiten komt dan op het bordje van vijf verschillende ambtelijke organisaties.

Zo'n traject volgens het model van de versterkte samenwerking is dus maar een heel klein beetje minder stroperig dan de situatie nu. Het enige wezenlijke verschil is dat de definitieve besluitvorming niet altijd meer naar vijf gemeenteraden hoeft, maar op het niveau van de Hoeksche Raad blijft. Verder blijft het zo dat er bizar veel overlegstructuren nodig zijn, iedereen voor zijn eigen lokale belangen blijft pleiten waardoor geen goede integrale afweging plaatsvindt en blijft het risico op langdurige trajecten en waterige compromissen onverkort bestaan.

Kan dat niet beter?

Dat staat in groot contrast tot een herindeling. Zowel ambtenaren, het college van B&W als de gemeenteraad kunnen één totaalafweging maken voor de Hoeksche Waard. Dat gebeurt netjes op twee niveaus: bij de colleges en bij de raden. De vage tussenstap met portefeuillehouder overleggen is er niet en nadat een besluit is genomen, kan dat eenvoudig en rechtstreeks door de eigen ambtenaren worden uitgevoerd. Die uitvoering kan vervolgens ook weer heel goed door de gemeenteraad worden gecontroleerd. Dat werkt wel zo duidelijk en maakt afwegingen wel zo zuiver. Ik vind dat herindeling veel betere papieren heeft voor een slagvaardige overheid en voor een goede positie in de regio. Daar kunnen onze inwoners van profiteren!

Financiën: wordt het duurder of goedkoper?

“Bij een herindeling wordt het alleen maar duurder.” Het is een veelgehoorde uitspraak. Is dat zo? Inmiddels heeft de provincie een financiële scan uitgevoerd, waardoor het mogelijk is om daar wat zinnigs over te zeggen. Ik leg u uit wat er met de inkomsten en uitgaven gebeurt bij een herindeling en bij een versterkte samenwerking en welk effect dat kan hebben op de belastingen. Trekt u zelf uw conclusie.

Geld van het rijk

Alle gemeenten krijgen geld van het rijk uit het gemeentefonds. Die inkomsten worden minder bij een herindeling. Dat kost de Hoeksche Waard maar liefst 1,3 miljoen euro per jaar. Tegelijkertijd becijferden de onderzoekers dat ook de bestuurskosten een stuk lager worden bij een herindeling. Minder raadsleden, wethouders, burgemeesters en ondersteuning scheelt iets meer dan 1,3 miljoen euro. Per saldo hebben deze twee zaken dus geen effect en kunnen we ze tegen elkaar wegstrepen.

Een andere uitkering die de gemeenten van het rijk krijgen (de BUIG-gelden), stijgt echter flink bij een herindeling. De gemeenten krijgen ongeveer 2,5 miljoen per jaar extra voor allerlei inkomensvoorzieningen. Omdat dit budget vermoedelijk in de komende jaren zal dalen, houden de onderzoekers veiligheidshalve rekening met 2 miljoen euro opbrengst. Ik doe dat dus ook. Dat geld kan dus mooi worden gebruikt voor extra inspanningen voor Hoeksche Waardse uitkeringsgerechtigden en mensen met een laag inkomen. En houden we dan nog geld over, dan mogen we dat van het rijk gewoon houden en vrij besteden. Bij een versterkte samenwerking is dit extra geld er niet.

Als we zouden herindelen, dan ontstaan er een hoop eenmalige kosten (frictiekosten). Personeel moet wellicht worden bij- of omgeschoold, er moet een nieuwe gemeentehuis komen (of een bestaande moet worden geschikt gemaakt), contracten moeten worden afgekocht. Dat kost allemaal een hoop geld. Daarvoor komt echter budget vanuit het rijk: 21,5 miljoen euro. De onderzoekers vonden dat extreem veel geld. De praktijk op Goeree-Overflakkee was dat zij daar in de meest negatieve berekeningen nog altijd zo'n twee miljoen euro overhielden. Geld dat ze mochten houden.

In het model van een versterkte samenwerking zullen er ook frictiekosten zijn. Ook dan moet er bijvoorbeeld immers personeel naar de regio, wat nu eenmaal weer andere kennis en vaardigheden vergt. In dat geval is er geen budget voor die frictiekosten. Ook de samenwerkers zijn zich daarvan bewust en vroegen al om een zak geld bij de provincie. Die wens schoof de gedeputeerde met een grap terzijde. Dat budget is er nu eenmaal niet.

Het is de onderzoekers niet gelukt om de financiële gevolgen van een versterkte samenwerking verder uit te werken. Daarvoor is het model op dit moment helaas nog steeds te onduidelijk. De onderzoekers verwachtten wel dat er in elk geval meerkosten zouden ontstaan ten opzichte van de huidige situatie, omdat het hun verwachting is dat er altijd wat doublures zullen ontstaan tussen regionaal en lokaal werk. Ook op lokaal niveau zal er altijd wat toetsing zijn en dat leidt nu eenmaal tot dubbel werk.

Mijn tussenconclusie is duidelijk: ik tel 2 miljoen eenmalig (frictiekostenvergoeding) en 2 miljoen structureel (BUIG-gelden) in het voordeel van een herindeling, tegen wél frictiekosten maar geen vergoeding en structureel hogere kosten ten opzichte van nu in het samenwerkingsmodel. Daarbij geldt ook nog eens dat het samenwerkingsmodel niet goed kan worden doorgerekend. We zouden ons dus in een experiment storten, waarvan de gevolgen verder ongewis zijn. 'Een proeftuin' noemden de samenwerkers het... Dat klinkt vrolijk, maar is financieel ook erg tricky.

De gemeentebelastingen

Wat betekent dat voor de belastingen? Die vraag is veel moeilijker te beantwoorden. Uit het bovenstaande blijkt dat de totale belastinginkomsten niet hoeven te stijgen om de kosten van een herindeling op te vangen. Daarvoor zijn er immers meer dan genoeg rijksvergoedingen. Wel is het zo dat de belastingen gelijk getrokken zullen worden. Dat betekent dus onherroepelijk dat de belasting in de ene gemeente wat zal stijgen en in de andere wat zal dalen. De totale pot aan belastingopbrengsten hoeft echter niet groter te worden dan 'ie nu al is.

In het model van de samenwerking moet de pot wel groter worden, om de bovengenoemde frictiekosten en structurele meerkosten te kunnen dekken. De ene gemeente kan dat wellicht dekken vanuit z'n reserves en in de andere zullen de belastingen omhoog moeten. Zeker is, dat het rijk hier immers geen vergoeding voor geeft.

Wordt het dan ook echt niet duurder bij een herindeling? Dat is niet te beloven en dat doe ik dus ook niet. De nieuwe gemeenteraad gaat dat immers bepalen. Misschien wil die nieuwe gemeenteraad wel veel meer dan nu en beslist die raad om toch voor hogere tarieven te gaan. Daarover is niets zinnigs te zeggen. Net zo min als ik kan beloven dat de tarieven bij een versterkte samenwerking over een paar jaar niet hoger zijn. Dat is en blijft immers aan de gemeenteraad. Wat ik in dit blog heb willen aantonen, is dat het bij verder gelijkblijvende omstandigheden in het geval van herindeling niet *nodig* is om de belastingpot te vergroten. Aan u de keuze: onzekerheid over hoe de nieuwe

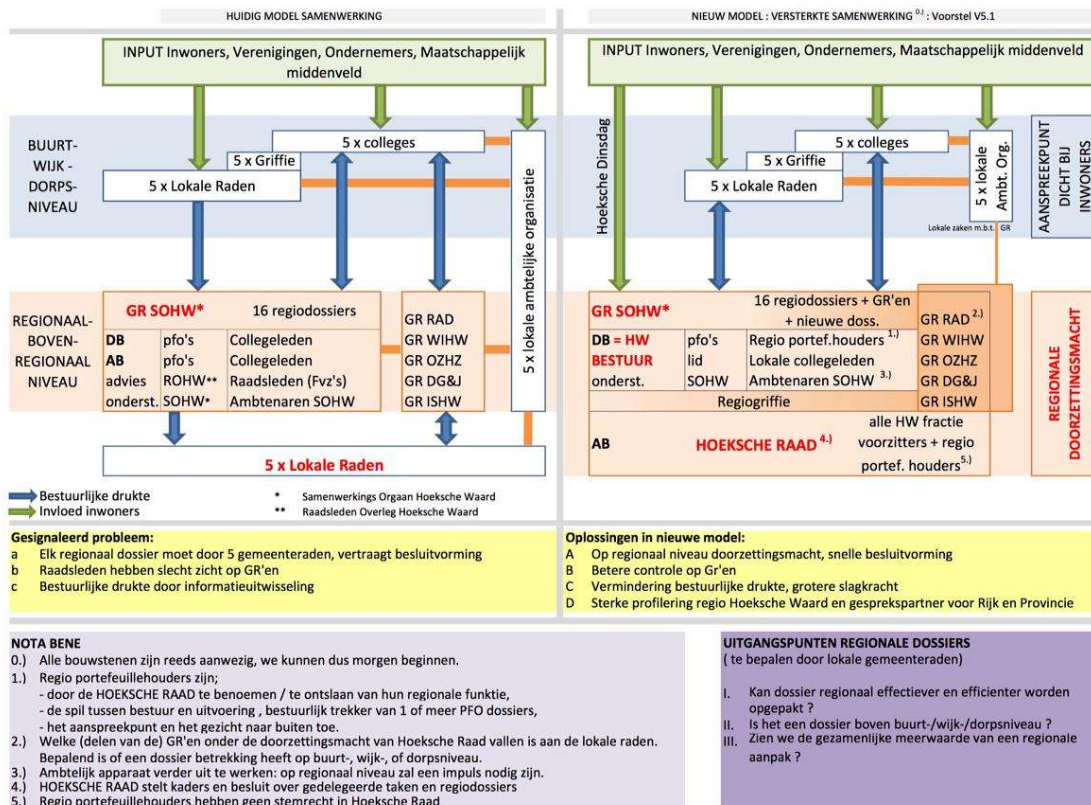
samenwerking gaat uitpakken of de zekerheid van een financieel betere situatie bij herindeling? Ik vind de keuze niet moeilijk.

Contact met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties

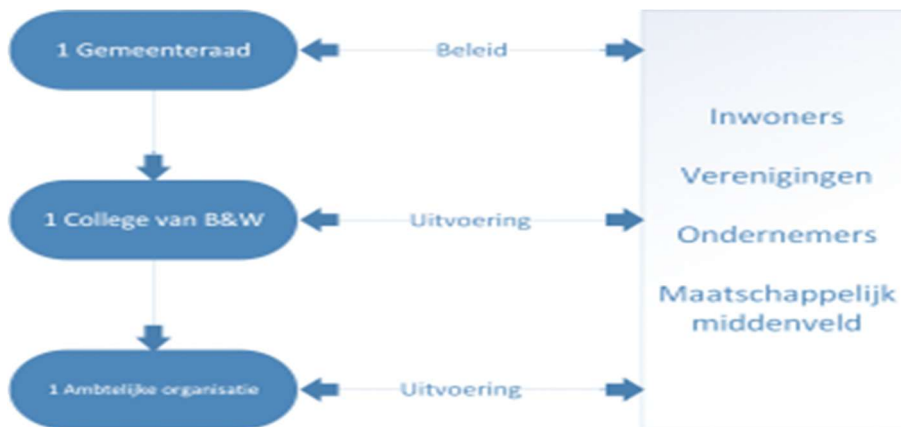
Bij een herindeling komen er onmiskenbaar wat minder raadsleden en vindt de besluitvorming plaats op een niveautje hoger: op het niveau van de Hoeksche Waard. Dat heeft veel voordelen, zoals ik eerder al uitlegde. Juist op dat niveau van de Hoeksche Waard hebben we immers wat meer slagvaardigheid en wat meer 'één mond' nodig. En zeg nu zelf: is het huidige aantal van 83 raadsleden nu ook niet een beetje overdreven voor de Hoeksche Waard?

Toch hebben de voorstanders van de versterkte samenwerking een sympathiek argument wanneer zij stellen dat de politiek gemakkelijker dicht bij de inwoners blijft dan bij een herindeling. Dat argument had ook altijd mijn sympathie. Inmiddels durf ik de stelling aan dat het model van versterkte samenwerking daarin echter niet meer onderscheidend is ten opzichte van een herindeling.

Ik zal uitleggen waarom. Het model van versterkte samenwerking is behoorlijk complex. Er zijn zoveel verschillende overlegvormen dat het nogal ingewikkeld wordt voor een inwoner waar hij terecht kan. Daarbij geldt dat er nogal wat intransparantie in het model is ingebouwd: wat gebeurt er bijvoorbeeld achter de gesloten deuren van de portefeuillehouder overleggen? Daarnaast blijven diverse gemeenschappelijke regelingen bestaan. Ook al zo'n weinig transparante bestuursvorm. Onderstaand vindt u de tekening van het model van de versterkte samenwerking. Kunt u aangeven waar u moet zijn als u uw mening over windturbines wilt verkondigen? Als u het nieuwe beleid over schuldhelpverlening wilt bekritisieren? Of als u een wielertocht wilt organiseren door de drie zuidelijke gemeenten van de Hoeksche Waard?

Ik heb hieronder ook een tekening van de situatie na een herindeling ingevoegd. Het model is eenvoudig, de hiërarchie is duidelijk en het is voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties snel inzichtelijk waar je moet zijn. En bij wie je moet zijn: alle raadsleden hebben immers dezelfde beslissingsbevoegdheid en datzelfde geldt voor de collegeleden. In het model van de versterkte samenwerking is dat wel anders.

In het bijzonder is het model van herindeling een stuk duidelijker voor al die organisaties die op Hoeksche Waardse schaal werken. Dat geldt te meer als u weet dat de samenwerkers het subsidiebeleid lokaal wil houden. Stelt u zich eens voor: HW Wonen die met elke gemeente apart prestatieafspraken moet maken. Het peuterspeelzaalwerk dat subsidie moet aanvragen en overleg moet voeren met vijf gemeenten. De ondernemingsvereniging die moet lobbyen bij vijf colleges en vijf gemeenteraden... Wat een tijd, energie en nieuwe mogelijkheden kunnen er ontstaan als al die loze tijd aan eindeloos overleg en waterige compromissen zou verdwijnen.

En de lokale binding dan? Zou die echt verdwijnen als er wat minder raadsleden zijn? Ik geloof daar niet in. Ook nu al merk ik dat inwoners mij echt wel weten te vinden als ze wat kwijt willen. Dat verandert niet. Ik zie niet in waarom het contact met inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen zou verslechteren of überhaupt anders zou zijn van bij een versterkte samenwerking. Kom maar op met die herindeling!

Jelle Stelpstra